

2006-02-22

Pojmy:

Ekonomie zkoumá alokaci vzácných zdrojů mezi alternativní použití. Jak samostatná věda vznikala od poloviny 18. století, zabývala se tvorbou a rozdělováním bohatství, v 19. století se soustředila na mikroekonomické otázky. Ve 30. letech 20. století se do popředí dostaly makroekonomické otázky – souviselo s hospodářskou krizí.

J. M. Keynes – Obecná teorie zaměstnanosti, úroku a peněz

Makroekonomie a mikroekonomie je provázaná, je to jedna věda.

Mikroekonomie – chování individuálních subjektů (domácnosti, firmy), studuje dílčí trhy (trh výrobku, výrobního faktoru).

Makroekonomie – zabývá se ekonomikou jako celkem, studuje příčiny vývoje a následné dopady a agregované ukazatele – HDP, inflace, nezaměstnanost, platební bilance.

Má nezastupitelný význam pro tvůrce hospodářské ekonomiky.

Otázky ekonomie:**Mikroekonomie:**

Kolik firma vyrobí zboží?

Za jakou cenu bude firma své zboží prodávat?

Kolik času bude domácnost věnovat na práci a kolik na volný čas?

Kolik zboží si domácnost koupí?

Makroekonomie:

Kolik zboží se vyrobí v souhrnu celé ekonomiky?

Jaká bude průměrná cenová hladina v ekonomice?

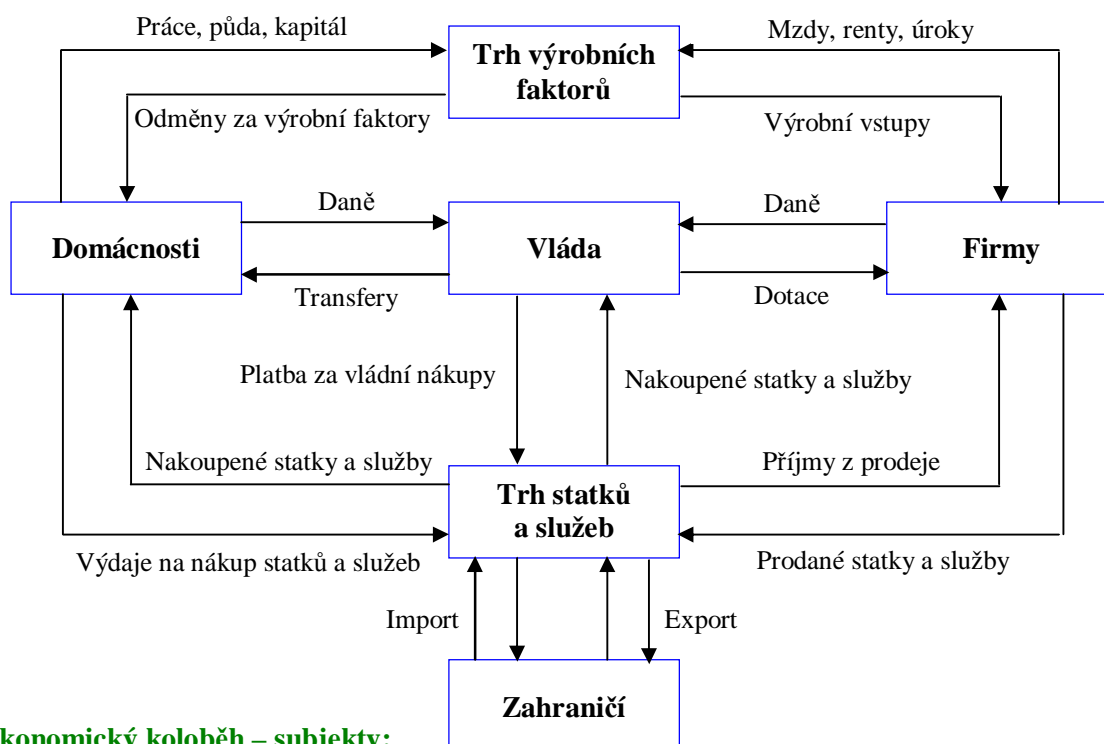
Kolik bude v ekonomice nezaměstnaných?

Kolik zboží se do ekonomiky doveze a kolik se z ní vyveze?

Ekonomie:

Ü **Pozitivní** – popis stavu, např.: počet nezaměstnaných, výše HDP

Ü **Normativní** – hodnotové soudy, např.: míra nezaměstnanosti nesmí být vyšší než 8%.

Makroekonomický koloběh – subjekty:**Makroekonomický koloběh – subjekty:**

Ü **Domácnosti** – vlastníci výrobních faktorů (práce, půda, kapitál), domácnosti tyto faktory pronajímají a získávají mzdy, renty a úroky. Od vlády dostávají daně transfery. Domácnosti platí daně a ostatní prostředky použijí na spotřebu nebo na úspory (osobní úspory).

Ü **Firmy** si pronajímají výrobní faktory, vytváří produkci, které si částečně prodávají mezi sebou, zbývající část získávají ostatní subjekty – trh statků a služeb, na který jsou napojeny ostatní. Firmy za produkci dostávají odměnu. Od státu mohou dostat dotace. Příjmy – část platí na daních, část jsou náklady (mzdy, renty, úroky, materiál), zbytek = hrubé úspory firem (GBS)

Hrubé úspory firem (GBS):

- Čisté – nerozdělené zisky
- Odpisy – znehodnocení kapitálu

Členění firem z pohledu národního účetnictví:

- Finanční instituce – banky, pojišťovny
 - Nefinanční – výrobní podniky
 - Stát – školství, zdravotnictví atd.
 - Neziskové instituce – nadace, církve
 - Samostatně hospodařící rolníci a řemeslníci
- } Výrobci

Ü **Vláda** – soustava veřejných rozpočtů – tj. rozpočet státní, rozpočet krajský, rozpočet měst, rozpočet mimorozpočtových fondů, rozpočet fondů – např. konsolidační agentura, rozpočty veřejných vysokých škol

Příjmy: daně (přímé, nepřímé), clo, poplatky, prodej státního majetku (privatizace)

Výdaje – celkové:

- Vládní nákupy statků a služeb – běžné (platy) nebo investiční (dálnice, železnice)
- Transferové platby – sociální dávky, podpory v nezaměstnanosti – stát za ně nedostává žádnou protihodnotu

Saldo rozpočtu (BS): příjmy mínus výdaje, úspory vlády

- Kladné
- Záporné
- Nulové (vyrovnané)

Ü **Zahraničí:**

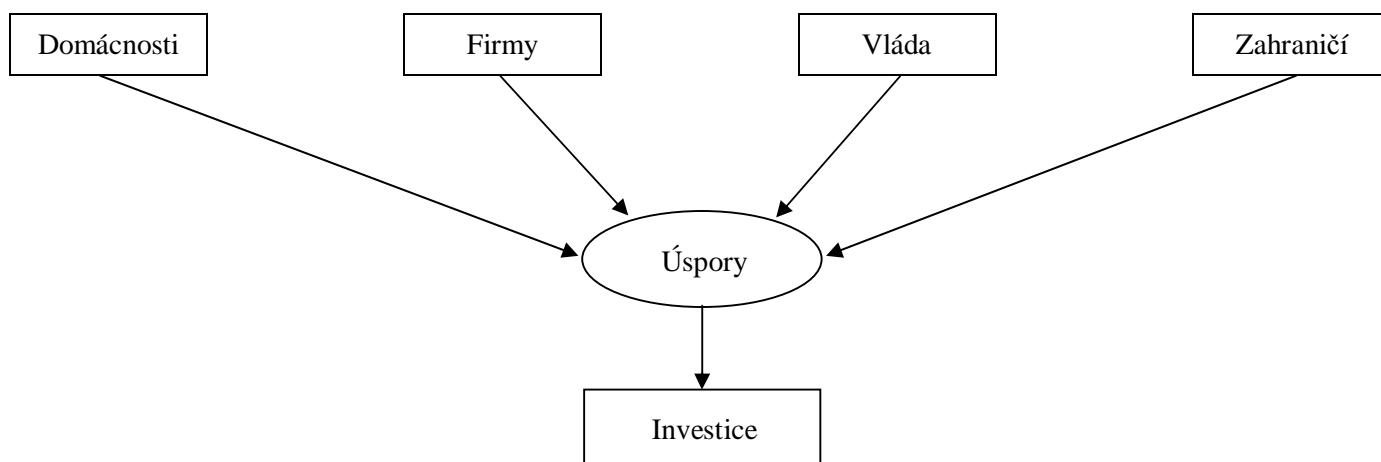
- Export – vývoz (X)
- Import – dovoz (M)

Saldo – čistý export (NX), tzv. obchodní bilance, export mínus import. Může být kladný, záporný nebo nulový. Je-li záporné, jedná se o úspory ze zahraničí.

Subjekty:

- Ü Úspory – PS
- Ü Firmy – GBS
- Ü Vláda – BS
- Ü Zahraničí – čistý export

Úspory slouží k financování investic (úspory = investice)

Základní makroekonomické ukazatele:

Ü **Hrubý domácí produkt (HDP)** – tržní hodnota veškerých finálních statků a služeb vyprodukovaných v dané ekonomice za dané časové období.

Sledujeme absolutní výši a procentní růst (reálného produktu – stálé ceny).

Ü **Míra nezaměstnanosti** – podíl nezaměstnaných na ekonomicky aktivním obyvatelstvu (zaměstnaní a nezaměstnaní dohromady).

Ü **Míra inflace** – vyjadřuje, jak se vyvíjí cenová hladina (% změna cenové hladiny). Je jich celá řada – meziměsíční, meziroční, dvanáctiměsíční. Budeme používat především dvanáctiměsíční klouzavý průměr.

Ü **Platební bilance** – vyjadřuje vztah domácí ekonomiky k zahraničí. Jedná se o systematický zápis veškerých ekonomických transakcí mezi rezidenty (obyvatel státu) a nerezidenty (cizinci) daného státu za určité časové období. Jednou z částí platební bilance je obchodní bilance.

Struktura:

- Běžný účet (BÚ) – sledování obchodní bilance (export a import)
- Finanční účet (FÚ)
- Kapitálový účet
- Chyby, opomenutí, rezervy

Regulace hospodářství:

Proudy:

- Ü **Liberální** – názor, že ekonomika dobře funguje na základě tržních sil, není potřeba státních zásahů, státní zásahy jsou škodlivé.
- Ü **Intervencionistický** – tvrdí opak, ekonomika nefunguje dobře, je potřeba státních zásahů.

Politika:

- Fiskální – ovlivňování ekonomiky prostřednictvím veřejných rozpočtů (příjmová a výdajová strana).
 - Expanzivní – zvýšení vládních výdajů, snížení daní
 - Restriktivní – pokles výdajů, zvýšení daní.
 - Neutrální
- Monetární – ovlivňování ekonomiky prostřednictvím množství peněz a ceny peněz.
 - Expanzivní – zvýšení ceny peněz nebo pokles úrokové míry
 - Restriktivní
- Měnová – ovlivňování ekonomiky prostřednictvím měnového kurzu
Měnový kurz:
 - Fixní – centrální banka určí, kolik bude stát cizí měna
 - Flexibilní – pohybuje se na základě tržních sil (nabídky, poptávky), centrální banka nezasahuje, ČR má spíše flexibilní
- Obchodní – cla, kvóty, normy (veterinární, zdravotní)
- Důchodová – není zcela běžná, stanovení maximálního tempa růstu mezd atd.

Vývoj ekonomického myšlení v dějinách:

- Ü **Merkantilismus** – 16. – 18. století, začaly vznikat centralizované státy, koloniální mocnosti, impéria => vznik rozdílných ekonomických doktrín – nelze nazvat uceleným ekonomickým systémem
Kolébku byla Anglie a Francie – průmyslníci, bankéři, státní úředníci
Nesledovali v první řadě zájmy jednotlivců, ale jejich cílem byl silný stát. sílu státu viděli v bohatství. Cílem byl růst národního bohatství – především v podobě drahých kovů
Byli zastánci **aktivní obchodní bilance** => rádi vyváželi, neradi dováželi.
Abraham Lincoln: „Nevím toho mnoho o clech. Víím jen, že když si koupím kabát z Anglie, mám já kabát a Anglie má peníze. Když si ale koupím kabát v Americe, mám já kabát a peníze má Amerika.“
Merkantilismus v 18. století ustupuje.
- Ü **Klasická škola ekonomie** – sledovali nabídkovou stranu trhu
 - **Adam Smith** – roku 1776 napsal Bohatství národů = kritika merkantilismu. Odmítal, že by bohatství země bylo dáno množstvím drahých kovů a odmítal požadavek aktivní obchodní bilance. Zdroj bohatství viděl ve výrobě => dělbá práce. Studovali tvorbu a rozhodování bohatství. Větší trh umožňoval větší dělbu práce => větší bohatství. Byli zastánci svobodného obchodu.
Absolutní výhody mezinárodním obchodě – souvisí s otevřeným trhem.
Neviditelná ruka trhu – harmonizuje individuální a společenské zájmy.
Adam Smith: „Není to laskavost řezníka, sládky nebo pekaře, které vděčíme za to, že máme svůj oběd, nýbrž jejich zřetel na vlastní zájem. Nespoléháme se na jejich lidskost, ale na jejich sebelásku...“
 - **Thomas Robert Malthus** – Anglie zažívala průmyslovou revoluci se všemi klady i zápory (technický pokrok X růst dělnictva). Je znám populační teorií – existuje přirozená tendence rychlejšího růstu populace než je rychlost růstu zdrojů lidské obživy.
Železný mzdový zákon – tvrdí, že mzda se ustanoví na existenčním minimu.
 - **David Ricardo** – ekonomie rozhodování na mzdy, renty a úroky. Komparativní výhody v mezinárodním obchodě.
 - **Karl Heinrich Marx** – navázal na teorii Ricarda. Nutně musí docházet ke střídání společenských řádů – primitivní společnost, otrokářství, feudalismus, kapitalismus a komunismus.
Dílo: Kapitál – ústředním tématem vykořisťování dělnické třídy. Příčinou podle něj byla existence soukromého vlastnictví.
- Ü **Neoklasická ekonomie** – poslední třetina 19. století. Vznikla v průběhu tzv. marginalistické revoluce. Začali věnovat pozornost poptávkové straně trhu. Zabývá se mikroekonomií. Naoklasikové zkoumali alokaci vzácných zdrojů. Ústřední postavou je spotřebitel.

- **Alfred Marshall** – teorie dílčí rovnováhy, co se stane na trhu, když se zvýší cena výrobku
- **Léon Walras** – zkoumal všeobecnou rovnováhu, ne dílčí trhy
- **Friedrich August von Hayek**
- Ü **Světové hospodářství se dostává do krize** – 30. léta 20. století
 - **John Maynard Keynes** – 1936 napsal Obecná teorie zaměstnanosti, úroku a peněz. Příčiny viděl v nedostatečné investiční poptávce. Pro její odstranění doporučoval státní zásahy.
- Ü **Neokynesiánský model** – dominující proud až do 70. let 20. století. Ovládl politiku všech vyspělých států. Spojení Keynesovy makroekonomie a mikroekonomie neoklasické školy.
 - **Sir John R. Hicks** – model IS-LN
 - **Franco Modigliani** – rozpracoval dále tento model, tzv. teorie životního cyklu
 - **James Tobin** – rozpracoval zejména spekulativní poptávku po penězích
 - **Arthur M. Okun** – tzv. Okunův zákon – vztah mezi vývojem produktu a nezaměstnaností
 - **Robert M. Solow** – model ekonomického růstu
 - **Paul A. Samuelson** – rozpracoval Phillipsovu křivku
- Ü **Postkeynesiánský model**